

Кобилко Н.О.

*учитель вищої категорії, «старший учитель»,
Вищевеселівська загальноосвітня школа I-III ступенів
Великописарівської районної ради Сумської області*

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Школа XXI століття зумовлює необхідність докорінного переосмислення освітньої парадигми, актуалізації змісту, технологій становлення особистості учня як суб'єкта й проектувальника життя, створення проектно-життєвого простору, спрямованого на розвиток і самореалізацію компетентної, конкурентноспроможної особистості, яка вміє творчо вирішувати проблеми, прагне змінити на краще своє життя й життя країни.

Сьогодні головним виміром якості функціонування освітньої системи має бути здатність молодого покоління повноцінно жити й активно діяти в новому світі. Щоб прийняти історичний виклик XXI століття, освіта повинна мати випереджальний характер, тобто бути націленою в майбутнє, на вирішення проблем нового століття. На допомогу приходять використання нових технологій, а саме – методу проектів.

Загальні теоретичні положення щодо методу проектів розглядаються в працях як українських (К. Баханов, А. Касперський, О. Коберник, Є. Павлютенков, В. Сидоренко, С. Ящук), так і російських (Е. Полат, Н. Пахомова, Н. Матяш, І. Чечель) науковців. Хоча термін «метод проектів» не є новим (з'явився вперше в 1908 році), сьогодні він розглядається як система інноваційної педагогічної роботи.

Так як не існує однозначного трактування поняття «метод проектів» у психолого-педагогічній літературі, ми звернулися не стільки до його аналізу з метою визначення сутності терміна та з'ясування основних ознак, скільки до можливості використання в процесі викладання української мови та літератури.

На сьогодні кожна людина, пов'язана з освітою, усвідомлює: творчий учень потребує творчого вчителя. Маємо на увазі людину-фахівця, яка відмовилася від ролі ретлянслятора готових істин і перейшла на позицію консультанта. Він же – організатор навчальної взаємодії як діалогічного спілкування, спільної пошукової діяльності, що сприяє розвитку інтелектуальних і творчих здібностей кожної дитини.

У чому сила методу проектів? У тому, що це метод поєднання теорії з практикою. Одна з основних стратегій сучасного навчання полягає в умінні педагога розробляти уроки, беручи за основу засадчі проблеми шкільного курсу. При цьому не остання роль відводиться особистості вчителя.

Оскільки метод проектів безпосередньо пов'язаний із реаліями сучасності, упроваджуючи його, учитель має знаходити вихід на життєві проблеми в конкретній навчальній темі. Якщо це урок української мови, то

особливостями змістових ресурсів є особистісно значущі аспекти навчальних тем, фактори мотивації навчальної діяльності. На уроках літератури такими особливостями є ідейно-емоційні оцінки вивчених художніх творів.

Готуючись до уроку за методом проектів, учитель має чітко усвідомлювати, який зміст проекту він запропонує створити учням. Така діяльність має виходити за межі навчального предмета, поєднувати його з іншими науками, мистецтвом, спиратися на загальнолюдські цінності.

Урок літератури повинен викликати колективне художнє переживання й обмін естетичними емоціями, підготувати учня до діалогу з письменником. Творча діяльність, як правило, починається із проблеми. Найчастіше проблемна ситуація створюється на початку заняття і стає основою до всього уроку. Проблемні завдання й запитання для учнів розглядаються нами як поштовх для розвитку мислення, реалізації його потенціалу. При цьому головною має бути самостійна навчально-пошукова діяльність школярів. Доведено, що, чим важче дістається інформація, тим краще вона запам'ятовується.

Наприклад, вивчаючи в 10 класі п'єсу І. Карпенка-Карого «Хазяїн», звертаємо увагу на слова Г. Сковороди: «Коли хочемо виміряти небо, землю і море, маємо виміряти самих себе...». Далі виникає питання: кого ж із героїв ми будемо вимірювати й що братимемо за головне в цьому вимірі? Саме це стає етапом підготовки до проекту. На цьому етапі використовується «мозковий штурм» із подальшим колективним обговоренням. Після формування груп, розподілу обов'язків обговорюються можливі методи дослідження пошукової інформації, способи оформлення кінцевого результату. У процесі роботи над цим проектом учитель досягає мети: учні, маючи бажання дійти до суті, опрацьовують творчість Г. Сковороди, І. Карпенка-Карого, проводять компаративний аналіз наробок письменників, зв'язок із сучасністю та життям, а головне – задумуються над власним «Я». Презентацією цього проекту є написання творчої роботи.

Аналогічно проходить робота над проектом за висловом Г. Сковороди: «Не зовнішня наша краса, але наша думка – головне наша людина. В ній ми перебуваємо, а вона є нами». Роботу презентували групи учнів (визначені за здібностями): «історики», «літературознавці», «науковці», «письменники». Кожний, маючи власну думку, підтверджену фактами, дискутував з іншими учасниками проекту, порушував «вічні» теми в літературі, створював модель власної поведінки.

Спробу новітнього прочитання поеми Т. Шевченка «Катерина» теж презентували шляхом внутрішньопредметних зв'язків: переосмислили твір очима сучасного поета-земляка В. Затуливітра. Створення проблемної ситуації акцентувалося на трагічному фіналі, який вимагав від старшокласників аргументованого власного бачення. Акордом до всього уроку стали слова В. Затуливітра: «Білена снігами Україна/ на яку Шевченко нам спромігсь/ Боже, як же ти мені стоїш!»

Таким чином, ми бачимо, що досить важливого значення під час виконання будь-якого проекту набуває постановка проблеми-задачі. Так, після

вивчення повісті І. Нечуя-Левицького «Кайдашева сім'я» учням був запропонований проект «Дерево мого роду». Мета роботи: усвідомлення учнями питання значимості подружнього життя. Ключове питання, що виникло при цьому, здавалося досить простим: у чому полягає основа міцності родини? Дослідницька робота проводилася учнями індивідуально, бо кожен мав виготовити дерево власного роду.

У визначені терміни учні звітують перед учителем про результати своєї роботи. Відбувається активне обговорення аспектів тематичних питань, підсумовуються проміжні результати роботи над проектом. Учні висловлюють різні думки, аргументують їх. Суть обговорення не скільки в дискусії, стільки в розкритті різних поглядів на проблему, визначенні власної життєвої позиції. Робота ж учителя при цьому полягає в простеженні логіки думок школярів, коригуванні їх розумової діяльності, тактовному виправленні помилок. Не нав'язуючи власної думки, учитель підводить дітей до певних висновків, висловлює побажання.

Підготовка проекту з мови орієнтує більше не на пошукову, а творчу діяльність школярів. Результатом такого проекту можуть стати твори різних жанрів, виставки, свята. Найчастіше використовуються індивідуальні та групові проекти. Найдоцільніше проводити паралель між уроками літератури та мови. Тому такі уроки-проекти мають дещо інтегративний характер. Для учнів є важливим усвідомлення того, що «Мова – це немов кров, що оббігає тіло нації. Виточи з людини кров і втече життя, відбери народові мову – і він помре». Ці слова талановитого галицького педагога Юліана Дзеровича стали началом у вивченні дітьми рідної мови, бо вона є основою в національному вихованні учнів. Усвідомлення дитиною своєї приналежності до української нації – процес довготривалий. Не можна за один чи два уроки, навіть за рік виховати справжніх громадян України, які б відчули потребу працювати на благо рідної землі. Тому, крім навчальної мети, на уроках мови визначаємо ще й виховну, що становить тематичне питання, яке червоною ниткою проходить через увесь урок, а іноді вимагає додаткового часу на вирішення проблем. Своє вираження тематичне питання знаходить в епіграфі до уроку, учні ж самостійно визначають, про що йтиметься та які завдання можуть постати перед ними.

Наведемо декілька прикладів:

6 клас. Тема: «Написання і відмінювання чоловічих і жіночих імен по батькові». Тематичне питання: «Людина – вічна загадка природи».

8 клас. Тема: «Пряма й непряма мова. Розділові знаки при прямій мові». Тематичне питання: «Пам'ятай минуле, шануй сучасне, дбай про майбутнє».

9 клас: «Складнопідрядне речення, його будова й засоби зв'язку в ньому». Тематичне питання: «Серцем доторкнися до прекрасного, часткою душі зроби його».

Іноді один вислів охоплює цикл уроків. Так, вивчення рідної мови в 7 класі ми розпочали з девізу: «Я без тебе, мово, без зерна полова, соняшник без сонця, без птахів діброва». Протягом декількох уроків, незалежно від теми, матеріал був підпорядкований провідній ідеї – викликати почуття

любіві, захоплення рідною мовою, показати, що вона є джерелом не лише духовної насолоди, але й морального вдосконалення. Визначені групи підбирали матеріал до уроків для дослідження: «науковці», «лінгвісти», «редактори», «художники». Позитивним моментом є те, що в ході виконання завдання, кожній групі довелося звернутися не до одного джерела, та ще й аргументувати власну думку.

Байдужих не залишається. Кожен прагне відзначитися на певному етапі роботи, а підготовлені вдома завдання на наступному уроці стануть однією великою хвилиною-цікавиною.

Таким чином, у нашому дослідженні ми спробували довести, що метод проєктів як система цілей, змісту та організації навчання забезпечує активний процес взаємодії учня з навчальним матеріалом та є засобом розвитку творчої особистості як учня, так і вчителя.

Список використаних джерел:

1. Башинська Т. Проєктувальна діяльність – основа взаємодії вчителя та учнів // Дайджест педагогічних ідей та технологій. – 2003. – № 3.
2. Жиляєва Ю. М. Метод проєктів та проєктна технологія в контексті загальнопедагогічної підготовки вчителя // Вісник Житомирського педагогічного університету ім. І. Франка. – 2009. – С. 110-114.
3. Мелашенко К. М. Технологія проєктного навчання // Завуч. – 2006. – № 13, травень.
4. Ящук С. М. Розвиток творчого потенціалу учнів у процесі проєктно-технологічної діяльності // Рідна школа. – 2004. – № 4.

Лінійчук Т.В.

викладач,

Івано-Франківський коледж

Львівського національного аграрного університету

«ГУМАНІТАРНА АУРА НАЦІЇ, АБО ЧОМУ З'ЯВЛЯЄТЬСЯ ДЕФЕКТ ГОЛОВНОГО ДЗЕРКАЛА?» (ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІСТОРИЧНОГО РОМАНУ У ВІРШАХ «БЕРЕСТЕЧКО» Л.КОСТЕНКО НА ТЛІ ХХІ СТОЛІТТЯ)

Первісток весни – березень – приніс українцям не лише пророка Кобзаря, але й іншого титана слова – Ліну Костенко, яка цього року відзначає 85-ий День народження. Вона – особлива жінка, яка завжди відчуває «молекулу брехні», як стверджує її близька подруга Ольга Богомолець. Ліна Костенко пройшла своє «заслання», ціною 16-річного мовчання, але спраглий читач все ж зміг дочекатися миті, щоб «напитись голосу» поетеси, адже Ліна Василівна одна з небагатьох, хто активно спрямовує свої зусилля на розширення і поглиблення процесів національного виховання, яке в теперішній складний час є надзвичайно актуальним.